

براہوئی گرامری اسم مصدر نالسانیاتی او تحقیقی مطالعہ کس

عبدالقیوم سون براہوئی
پی ایچ ڈی اسکار

Abstract

Verb also has as much importance in Brahui language as in other languages of the world. Verb is a word class, traditionally defined as a 'doing' or 'action' word, which ends with "ing" in Brahui language. It is used as singular like "Makhing" (To laugh), if the second syllable "ing" is omitted, then "makh" (laugh.) remains, which clearly is used as imperative. By adding suffix or infix with imperative, interrogative and negative forms can be made. Verb is the reason of enhancement of Brahui dictionary. Due to the importance and status of verb in Brahui language, its linguistic and research study has been conducted with reference to Brahui grammar.

Key Words: Brahui Language, Suffix, infix, verb, grammar

پن (اسم) : پن (اسم) نا یتے کنگ کن دلیل دادے کے اللہ تعالیٰ ہم حضرت آدمؐ نے غُٹ آن مُست گروتا پنچ ہیل تیس۔ پنچا ہیل تر نگ آن تعلیم نا بنا کر گک نا پد آسان

او جوان مریک - داڑان علم ہیل کروک ناؤست چسی و دھک او سوگو مریک - رفع،
نصب، جرنا چائنگ او مشق، مرکبا تا اصول او پنا لخبو (جملہ) ہیل کرسا ہیل کروک
تینا مخت نابھرے موئی خنک - مئه دے آن گلڈ او چھنکو چھنکو لخبو (جملہ) جوڑ کنگ
کیک -

پن ناٹھیک استعمال کن بادوی ناؤست بھازی، مذکرمونث، معرفہ، نکره او پن
نا جتا جتا غالتا تا اصولاتے چائنگ ناگر ج مریک - پن ناٹھیک استعمالے ہر بادوی می
لس وڑ چار پہلو آن ہر سادا دے اصول ناباپتھ استعمال کیرہ - دُن پن نا استعمال رد
مفک - او پہلوک دا اریر:

1- وڑواج (حالت) 2- جنس Case 3- گلنگ (عدد)
4- ڈٹ ڈول (وسعت) Kind - تینا پیتے کرنگ وختا بادوی نا
اصول نا ڈٹ ہر پن نا خاص و ورا جس (حالت)، جنس، گلنگ او ڈٹ ڈول نا
گر ج مریک - (خان، نومبر 2003، 11)

پن (اسم) اموہیت یا لفظے پارہ ہر اگڑا، جاگہ، یا بندغ سے نا پن یا صفت
سے پھاش کے - اموہیت پارہ ہر اتنیا تینا معنائے پھاش کے - تینا معنائے پھاش کرنگ
وختا پین ہیت سے نا آہیری (محتاج) مف - او اونا معنا ہر مسیہ ڈور (ڈور، دا ڈور یا
بروکا ڈور) تے آن ایسٹ توں ہم ملّوک مف - دُنکہ کوئٹہ، کراچی، پنج، ہل۔
داڑان بنا اندو ہیت یا لفظس ہم پن مریک ہر انا معنائی کاریمس کرنگ سارِنگہ - و لے
اوٹی بُوز کو ڈوراتے آن اسٹ ہم خنگ لی بف - دُنکہ برگ، انگ، گھنگ - دا
ہیت یا تختنگہ کہ دُنگا پنٹے مصدر پارہ او مصدر پن ہم مریک -

پن (اسم) ناوڑک

پن (اسم) ناوڑک اراڑول آٹ ساڑی سلرہ۔

است: تینا آٹھی نابیٹ۔ اونا آٹھی یے اسم جامد، اسم مصدر او اسم مشتق جوڑ کیرہ۔

ارٹیکیو: تینا معنا نابیٹ۔ اونا معنائے اسم معرفہ او اسم نکرہ جوڑ کیرہ۔

است: آٹھی نابیٹ پن (اسم) نامہ وڑ اسم جامد، اسم مصدر او اسم مشتق اریر ہر افتے کہ انداشون توں پھاش لئنگ۔

(الف) سند آپن (اسم جامد): جامدنا معنائے ڈُتفوکا، خل آنبارا، بے سما او سلوکا۔ ہمو (پن) اسم ہرا کہ پین ہیت (کلمہ) یا لفظ سے آن جوڑ مف او اوڑان ہم پین ہیت (کلمہ) یا لفظ جوڑ مف دُنکہ: مَشْ، ڏغَارْ، پَاطْ، ہِيَتْ، خل پین - پین -

(ب) پن ڦی (اسم مصدر): مصدر نامنائے پیش تمنگ نا جاگه، ڻن (چشمہ) ناخن، پھاڙ، گُخ - ہوا سم ہرا کہ تعینت پین ہیت سے آن پیش تمپ مگر فعل او صیغہ غاک اوڑان پیش تمر۔ ڏن ہم پارنگ مریک کہ مصدر ہمو ہیت (کلمہ) یے ہراڻان پین ہیت (کلمہ) جوڑ مننگ کیک۔ مگر دا بیتا تئی ڏور ساڑی مفک۔ مطلب دا کہ مصدر ڻی ساڑی کاریم یا حرکت ناوخت ناما تمپک۔ مصدر ہمو پن (اسم) یے کہ ہراڻان کاریک (افعال) او پیش توکا پنک (اماۓ مشتقہ) پیش تمر۔ او برا ہوئی کن اونا پدئی "انگ" برے۔ برا ہوئی ٹی مصدر نا گلڈئی "انگ" کیرو+نوں غُنہ+گاف (-نگ) نا توار بریک۔ او دالی چو ڏورس ساڑی مفک۔ دُنکہ "گھنگ" بینگ، ڈینگ، ہلنگ، خنگ، کھنگ، چوپنگ، چپنگ، خلینگ، مُریفنگ او پین پین۔ جوڑنگ نا ڦٹ مصدر نا اراوڑ اریر: 1۔ جوڑا مصدر رک (اصلی یا وضعی) 2۔ جاڑی آ مصدر (جعلی یا غیر وضعی)۔

فعل نا رِدَّت هم مصدرنا ارا او ڈارير: 1- مصدر لازم او 2- مصدر متعدی -

1- جوڑا (اصلی یا وضی) مصدر ک: ہمو مصدر ک ہر اک تینا آٹھی او جوڑنگ نا رِدَّت
آسٹ آسٹ مریرہ ڈنکہ:

(الف) سادہ لستا مصدر ک ہلمو کاتا ریسہ اٹ امرتے توں۔ دافتا امرک
مصدری نشان انگ ے مُرکنگ آن جوڑ مریرہ ہم کہ داڑے شیف توک اریر۔
البتہ اگہ دافتا گڈنی پد بر توار باٹو والا ہے (ہائے مختفی) خلنگہ هم باکس منک۔ ڈنکہ:
باسہ، لوڑہ، گورہ او ایلوک۔

مصدر ک	باںگ	لوڑنگ	باینگ	پنگ	گیلنگ	پھرنگ	تُورنگ	پھرنگ	کیلنگ	پنگ ٹلنگ	ٹرنگ
امرک	باس	لوڑ	گورہ	پھر	پھر	پھر	تُور	پھر	کیل	پنگ	ٹرنگ

(ب) مصدری نشان انگ آن مہ نا توار از ور تخو کا یا ارا او ار پارنگ آن
جوڑ مردو کا مصدر ک۔ دا مصدر تا مصدری نشان آن مُست نا کلمہ نا گڈ کیو تووا شد
ساڑی مریک اند اکان امر کن دافته توں باٹو والا ہے (ہائے مختفی) خلوئی مریک۔

داڑے شیف ہنین ہر نگر

مصدر ک	بارگ	پورنگ	بُونگ	بُونگ	سیرنگ	پنگ	گلڈنگ	گلڈنگ	گلڈنگ	گلڈنگ	گلڈنگ
امرک	بارہ	پورہ	بُونہ	بُونہ	سیرہ	پلہ	خسہ	خسہ	پنگ	گلڈنگ	گلڈنگ

(ج) سلینگ / سلینگ، او چلینگ / چلینگ نا باروٹ ڈنیں برے لکھک
کہ:

ترجمہ: چلنگ او چلینگ (ڈرنا) او سلینگ او سلینگ
(کھڑا ہونا)، مصدر ناختمہ، انگ او انگ نانیام ٹنگو کے
ولے داتو مکافعاتا بنیاداک اراڑکنی آریرا او دا گردان ٹی خل

خُلی، سَلْ - سَلْ خُنگرہ - (برے 2014ء، 117)

اگہن دافتہ دافتہ امر یا بنیادی کلمہ اوگردان نا بنیادا ہر ان تو دافتہ حقیقت نا سما تمک - داڑے ہنین ہر نگر:

مصدر	خُنگ	خُلی	سَلْ	سَلیںگ	سلیںگ
سلیںگ	سلنگ	خلینگ	خلی	سلی	سلیںگ

فعل مضارع ضمير فاعلی: خُلی، سَلْ، سَلِینگ

سلیںگ

واحد حاضر:	ني خُل	ني خُلی	ني سَل	ني سَلیںگ	ني سَلیںگ
واحد غالب:	او خُلہ	او خُلی	او سَلہ	او سَلیہ	او سَلیںگ
فعل حال:	ني خُلہ	ني خُلیہ	ني سَلہ	ني سَلیہ	ني سَلیںگ
فعل ماضی مطلق:	ني خُلُس	ني خُلیُس	ني سَلُس	ني سَلیُس	ني سَلیُس
	او خُلک	او خُلیک	او سَلک	او سَلیک	او سَلیںگ

مصدر پر گنگ (سو جنا) آن مشتق پر لیں (سو جن) آن بار مصدر خُلینگ (ڈرنا) آن مشتق خُلینگ (ڈر) ہم ارے۔ برا ہوئی یے جوان چاؤ کا ک جوان چارہ کہ گردان نا ردٹ ہر جا گہ خُلینگ او سَلِینگ اُستا گھین تمرہ۔ اندکا ان اند سارنگ مریک کہ سَلِینگ او خُلینگ پداں خُلینگ او سَلِینگ آن گونڈ مسنو۔ اندکا ان دا پارنگ مریک کہ برا ہوئی با دوی والا تے کن گھین کنگ ناوارا رے ہر اسے اُست تا چھکھے ہمودے کاریم می ہتیر البتہ دا وختا خُلینگ او سَلِینگ یے بھازی آن کاریم می ہتو کا جھالا وانی لہجہ ارے۔

(د) چڑیگ، دُدیگ، اڑیگ، رسینگ، چلینگ، ٹسینگ، شپینگ ان دن

لگ ک که برا ہوئی نا مدرس راریر او برا ہوئی نا مدرسی نشان اُنگ آن پینگھر اینگ دافتا
مدرسی نشان مردو۔ ہر کہ ڈینس برے پاک:

ترجمہ: مخصوص صورجہ سے نافعاتی ہر اک فعل مشترک پارنگرہ دُن

لگ ک کہ مدرس ("اینگ" آ خلاص مریک - ڈنکہ رسینگ (پہنچنا)

آڑینگ (اُلجننا) ولے مدرس نا دا وڑک لس وڑ رسینگنگ او

آڑینگنگ کن گونڈنگاک اریر۔ (برے 2014، 117)

ولے تیکبرٹ ہرنگ آن گڈ سما تمک کہ ہیئت دُن اف بلکہ داغٹ امراریر

دا فک تینا مدرس تے تو داڑے ہنین ہرنگر:

مدرس	چڑینگنگ	رسینگنگ	آڑینگنگ	دُدینگنگ	چڑینگنگ	تُسینگنگ شپنگلک
امر	چڑینگ	آڑینگ	دُدینگ	چڑینگ	تُسینگ	شپنگلک
امر	چل	پہنچ	اُلچ	دَوڑ	چل	بے ہوش مُر جھا جا
	ہو جا					

اندن دا ِ دننا پین هم بھازنگا لفظاک برا ہوئی بادوی ٹی ساڑی اریر۔ ہر افتاب کہ مدرس
ک بُڑکو وڑٹ جوڑا ریر ڈنکہ: تندینگ، گدرینگ، گکٹینگ، پھاسینگ، مٹائینگ،
گٹرینگ او پین پین بھازاک۔

(ہ) برا ہوئی ٹی گڑا اس مدرس اس سے معنا کن ارا وڑٹ پارنگرہ۔ اندا کان
تو مکاتا امرک تینا تینا وڑٹ اریر۔ ڈنکہ: بَنگ / بَرَنگ، مَنگ / مَرَنگ، ڈَنگ / ڈَرَنگ،
کِنگ / کرَنگ، ہِنگ / ہُرَنگ، پاَنگ / پارنگ، توَنگ / تورنگ۔ اسے وار دافتا
داڑے لکھنگو کا اولیکو وڑتے مونا تختنہ ہرنہ کہ دافتا امرک او امرتا منفیک ہرا وڑا ریر او
داڑے ہنین ہرنگر:

مصدرک	بَنْگ	مِنْگ	دَنْگ	كَنْگ	هُنْگ	پَنْگ	تُونْگ	تُونِنگ
امرثبت	ہے	مہ	ڈہ	کہ	ہر	پا	تو	تو
امرمنقی	بفہ	مفہ	دَپَّہ	کَپَّہ	ہُپَّہ/ہُرَپَّہ	پاپہ	تو پہ	تو پہ

(الف) امرثبت ناریسہ ہر نگ آن اسہ گڑاس خنگ ٹی بریک کہ نون
 (ن) اٹ پارو کا ایلو مصدر تا پد برتوار ہے باٹو والا (ہائے مختقی) (ھ) ارے بیرہ
 ٹون اٹ پارو کا مصدر ”ہنگ“، نا امرثبت ”ہر“، او فتے آن جتا ارے۔ ”ہر“، نا
 پد برتوار ”رے“، (ر) ارے۔ تو دالی ٹی سوالس ودی کنگ کیک کہ اتنے؟ گڑادا
 رِدَّٹ دا پارنگ مریک کہ داریسہ نا ٹون (ن) اٹ پارو کا ایلو مصدر تا امر منشتاتے
 آن بارٹون (ن) اٹ پارو کا مصدر ”ہنگ“، نا ثبت امرنا پد برتوار ہم ہے باٹو والا
 (ہائے مختقی) (ھ) مریک۔ ولے دُن دا ”ہہ“، جوڑ مریک۔ نوائے اسہ جاگہ دا ارا
 ہے باٹو والا (ہائے مختقی) (ھ) پارنگ برا ہوئی تے وڑتے آندا کان او مصدر ”
 ہر نگ“، والا ”ہر“، یے پارنگ آسان او چین سارسا بادوی آیسٹو۔ آندا کان دا
 یات مرے کہ برا ہوئیک مصدر ”ہنگ“، نا امر منقی کن ”دَپَّہ او کَپَّہ“، آن
 بار ”ہہ“، نا امر منقی ”ہُپَّہ“ او ”ہر“، نا امر منقی ”ہُرَپَّہ“، تو مکا تے چین کرسا پارہ۔

(ب) دارِدَّٹ بُڑا تروکا چارت ٹی مصدر دَنگ، کنگ، ہنگ، پانگ،
 تو نگ، نا امر منقیتہ ہنین ہر لگہ کہ دانیام بر ”پ“، اٹ دَپَّہ، کَپَّہ، ہُپَّہ، پاپہ، تو پہ
 درج اریر۔ ہر اڑے کہ بیرہ مصدر بِنگ او منگ نا امر منفیک نیام بر ”ف“، اٹ بفہ
 او مفہ درج اریر۔ آندا کان دایات مرے کہ برا ہوئی بادوی ٹی داریسہ ناغٹے منفیک
 نیام بر ”پ“، اٹ پارنگہ بیرہ مکہ ہیت اریر ہر افنا نیام بر ”ف“، اٹ پارنگ۔ دُکھ
 : تر نگ آن تفہ، بر نگ آن بفہ اوہ مر نگ آن مفہ۔

ٹون (ن) اٹ پارگو کا بیتا تا باروٹ سرڈ نیں برے نالکھو کو منہ ہیت نقل کینہ ہرا کہ
داڑے ہنین ہرنگر:

There is an important group of verbs whose infinitive docked of the termination -ing ends in -n, single or double, and in whose conjugation--the passive, only excepted--the consonant n does not figure again. This group includes some of the commonest and most irregular verbs in the language, e.g. **manning**, to become, **banning**, to come, **kanning**, to do, **danning**, to take away, **paning**, to say, **toning**, to hold .(Bray, 2014:117)

(الف) اگہ بُزاترو کا چارت ٹی مصدر تا امرنا صیغہ واحداتے ہرنگہ تو آسانی اٹ دا پارنگ مریک کہ ”بُزاترو کا مصدر تا او لکیوٹونتے آہنیادی وڑٹ زور (شد) اف۔ انتے کہ دا مصدر تا امرنا صیغہ واحداتا مہ بہ دہ کہ ناپدٹی باٹو والا ہے (ہائے مختقی -ه) گلوک ارے۔ ہرا کہ داواری وختا تینامون نا تو ارتوں باٹونا نشان تون لکھنگ۔ دنکہ پانگ (پا+نگ) او تو بیگ (تو+نگ) آن بار مہ (م+نگ)، بہ (ب+نگ)، دہ (د+نگ) او کہ (ک+نگ)۔ اگہ دا بُزاترو کا مصدر تا او لکیوٹونتے آ اول ہو آن زور (شد) مردس او ارا ارا دار پارگو سر تو مئنگ (ماننا) او پئنگ (ٹوٹنا) نا امرنا صیغہ واحد ”منہ“ (مان جا) او پئنہ (ٹوٹ جا) آن بار ”منہ“ پئنہ دئنہ“ کئنہ“ او ہئنہ جوڑ مسٹرہ۔ ہرا کہ دُن افس بلکہ بہنیادی وڑٹ مہ بہ دہ کہ اریرا او دہنیادی پارو کا مصدر تا مئنگ- (huning) آ دلیل جوڑ اریر۔ البتہ اسہ ہمیتس یاد مرے کہ پک سرڈ نیں برے نالکھنگ نا وختا دا مصدر ک شد تو پارنگا نو ہم کہ اینو اسکان بھازی آن شندی پارنگرہ۔ او ہمون لکھانے تا۔ نن اوقتا

مہیکو شون ہنگ ناوڑتا پیتے کریں۔

(ب) داڑے دا ہم پارنگ مریک کہ دا بُڑا تزوکا مصدر تا مصدری نشان انگ آن مہالو برو کانون (ن) بنیادی اف بلکہ پدان پارنگ لی بروک ارے۔ ایلو وڑ نارڈ نون ناجاگہ غا برو کارے (ر)، مہالو بروک سارنگ مریک۔ انتے کہ مستی گردانا تے لی دانون (ن) ناچوڈس س ملپک۔ ہر اڑے کہ ”سرد میں برے نا پارنگ آن بار کئی بے قاعدگی“ تے آن پدھم رے (ر) گردانا تے لی بینگ او خنگ لی بریک۔ دنکہ:

تورنگ	پارنگ	پارنگ	کرنگ	درنگ	مرنگ	برنگ	مصدر
تور		پار	ہر	کر	در	مر	امر
تورو		پارو	ہرو	کرو	درو	عرو	بردور
توپرو		پاپرو	پُپرو	کپرو	دپرو	مفرو	بغفو

اوپین پین۔ اند اکان دا یردٹ سرد میں برے ہم لکھ ہر اڑے ہنین ہر نگہ:

The explanation of the curious infinitives seems to be that they are formed from the base in -r, the change to -n being induced by the attraction of the nasal in the infinitive termination. This group of verbs may be styled for brevity's sake, but admittedly loosely, 'the verbs in -n.(Bray, 2014:118)

ترجمہ: ”گڑاس جیرانی تلان کرو کا مصدر تا پیتے کرنگ آن دن سما تمک کہ دافک مصدر لی بنیادی لفظ نا گڈیکو تو ار -ر نا جاگہ غابا مسی تو ارغنہ نا چک (کشش) آن بدمل مرسا -ن جوڑ کر نگا نو۔ مرنگ کیک کہ دا لکھ نا -ن والا ولے بے قاعدہ فعل پک گونڈ کرنگ کن پارنگو۔“ (برے،

(118، 2014)

(ج) ہتِنگ / ہترنگ: دانا معاملہ ہم بُڑا بحث مرد کا مصدر تے آن بار ارے۔ انتہے کہ داسا ہم کس کس ہنگ یہ ہتِنگ پارہ۔ ولے سرد نہیں برے دادے چار وڑٹ ”ہنگ (hating) ہتِنگ (hatining)“ ہترنگ (hatiring) لکھانے۔ مگر مصدر (اسم فعل) ”ہنگ“ نازمانہ تدویر ثابت ناصیغہ است ہیئت کروک (واحد متكلم) فی ایلوک جوڑ مرنگ کپسہ ڈنکہ:

اردو معنا	ہتِنگ نامہت گرداں	ہتِنگ نامہت گرداں	ہتِنگ نامہت گرداں	ہتِنگ نامہت گرداں	فعل نادور
لا یا	----	----	----	پیسٹ	فعل ماضی
لارہا تھا	----	----	----	پیسٹہ	ماضی ناقص
لا چکا تھا	----	----	----	پیسٹ	ماضی بعید
لا چکا ہوں	----	----	----	پیسٹ	فعل حال مکمل

(برے، 2014، 159)

داڑاں داسا تمک کہ برا ہوئی بادوی نابیادی لفظ ہنگ ارے۔ ہترنگ او ایلوڈ یکھاک ولدا جوڑ مرسا بسنو۔ اندکا ان ایلوڈ یکھاتے اسا بیرہ ہتِنگ او ہترنگ نا پیتے کینہ کہ دادسا ہم مرسا بتنگ ٹی و۔ تو دا باہت ہیئت ہمومنگ، ہنگ والالکر آن بار مریک۔ گڑا تو ہترنگ نامہلہ ہم مرنگ او برنگ والالکر آن بار مریک۔ دا بھازی آن جھالا وان ٹی استعمال مریک اندکا ننا جھالا وان نا لکھاریک دادے تینا کتاباتے ٹی درج کر یو ڈنکہ جھالا وان آن تعلق تھوکا ننا سنگت ذوق برا ہوئی تینا کتاب ”مردا تاڑ غارے جھالا وان“، ٹی دلفٹے بھاڑکھانے داڑے حوالہ کن مسے جملہ غاتا آخر ٹی درج ارے:

- ”۱۔ ڈنکہ سمندر نا تھے آن مُرواری، لعل و جواہراتے میڑ بیس ہتریں۔
 ۲۔ اسدے سردار حبیب اللہ فوج نا پلٹون کس ہترفے۔
 ۳۔ او نالاش ۽ خضدار نا سول ہسپتال ٿی ہترنگا۔“ (براہوئی ذ، 2014، 10^{‘28} 45[‘])

2۔ جاڻی (جعلی یا غیر وضعی) آمصدرک: ہمو مصدر ہرا کہ تینیٹ مصدر مس مف بلکه دائلی مصدر ناشانے و دھنگ آن جوڑ مرے۔ اندا کان دا تینا آٹھی او جوڑنگ نا ۾ ڈٹ جوڑی مریه۔ ڈنکہ: ٽنگان انگ، ٽغ ٽنگ، بش ٽرنگ، سر ٽنگ، پیش ٽمنگ، بال ٽرنگ، تار ٽنگ، گپ ٽنگ، ای ٽشنگ، گور ٽرنگ، بیر ٽنگ، دروغ ٽرنگ، جھک ٽلنگ، دم ٽرنگ او پین پین۔ اندا کان جعلی یا غیر وضعی مصدرے مرکب مصدر رہم پارہ۔

فعل نا ۾ ڈٹ اسم مصدر نا ۽ ڈک دن اریہ:

1۔ مصدر لازم: ہمو مصدر ہر اٹی کہ بیرہ کاریم کروک (فاعل) ساڑی مرے۔ سہوک (مفعول) ساڑی مف۔ لخبو (جملہ) کاریم (فعل) او کاریم کروک (مفعول) آن پُر و مرے۔ ڈنکہ:

بجار ڏ دیگا۔ بجار ڏ دیگا نے، بجار ڏ دیگا سس، بجار ڏ دیگنگ، بجار ڏ دیگلو، بجار ڏ دیگنپک، بجارتزا۔ بجارتاؤس۔ بجارتاخاچا۔ بجارتآوانا۔ بجارت اچانا۔ بجارت بش مس۔ یات مرے کہ مصدر لازم ہرا زمانہ ٿی پانگہ ولدا ہم مصدر لازم مریک۔ ڈنکہ بُڑا تزوکا ڏ دیگا نا گردان ارے۔

2۔ مصدر متعددی: ہمو مصدر ہر اٹی کہ کاریم کروک (فاعل) تو ن او ار سہوک (مفعول) ہم ساڑی مرے۔ یعنی ہمو لخبو (جملہ) ہرا کہ کاریم (فعل)، کاریم کروک (فاعل) او کاریے سہوک (مفعول) آن پُر و مرے۔ ہمو مصدر متعددی مریک۔ یات مرے کہ مصدر متعددی والا ہیت ہرا زمانہ ٿی مرے مصدر متعددی

پارنگ - مصدر متعدد نا مسہ وڑ سہوک (مفعول) والا اریر - او مسہ وڑ آٹھی (بناوٹ) والا اریر۔

متعددی نا سہوک (مفعول) والا اوڑک :

(الف) متعددی نا اسہ سہوک والا اوڑ : ہمو مصدر ہر ان کا ریم (فعل) بیرہ اسہ سہوکس (مفعول) خواجہ دُنکہ : پھر آن بند پُرمیں - بجارت خوم دے - بند خیت کرے - گھر یا گھرے خوانے - مال پال تیس - سکتی ہیز کے پورا - بجارت خسی گنگ - او خاٹن تیگا - او کاریم کرے -

(ب) متعددی نا اراسہ سہوک والا اوڑ : ہمو مصدر ہر ان کا ریم (فعل) ارا سہوک (مفعول) خواجہ دُنکہ : او کنے دیڑ و ہیٹس تیس - دائی "کنے" (حالت مفعولی) او "دیڑ و آہیٹ" تو ماک سہوک (مفعول) اریر - اندن : ای چھپے ٹھہرٹ کو تل کریٹ - ای قلنے کا پھوٹ کت کریٹ - ای تینے خیری آٹ ڈھنگات -

(ج) متعددی نا مسہ سہوک والا اوڑ : ہمو مصدر ہر ان کا ریم (فعل) مسہ سہوک (مفعول) خواجہ دُنکہ : ای نے بجارت نا پیسہ غاتے تیٹ - دائی نے (حالت مفعولی) بجارت او پیسہ غاک سہوک (مفعول) اریر - اندن : ای او دے نے آ چھٹیس لکھفیٹ - منگلی، بھورو نا پُچاتے صابون اٹ سلا -

متعددی نا آٹھی (بناوٹ) والا اوڑک :

(الف) ہمو مصدر ک ہر اکہ بیرہ متعددی جوڑ مریر دُنکہ : گھنگ، بینگ، ٹنگنگ، لکھنگ، خوانگ -

او ارغ گنگ - او چنگ بینا - او دیر تیگا - او چھٹیس لکھا - او کتابس خوانا -

(ب) ہمو مصدر ک ہر اکہ لازم آن قاعدہ نا یردٹ متعددی جوڑ کنگر -

دُنکہ:

محنگ آن مخنگ، خلیگ آن خلینگ، چڑنگ آن چڑنگ، تُونگ آن تُونگ،
بُرنگ آن بُرنگ

ای اودے مخفیت۔ او کئے خلیت۔ نن اودے چڑفین۔ او ترکاتے
تُونے۔ او ارگاتے بُرنے۔ داٹی اسے فاعل او اسے مفعول ساڑی اریر۔

(ج) ہمو مصدر ک ہرا کہ متعدد آن متعدد جوڑ مریر دُنکہ: خوانگ آن
خوانفینگ یا خوانفینگ، تُونگ آن تُونفینگ یا تُونفینگ، بُرنگ آن بُرنفینگ یا بُرنفینگ او
پین پین۔ ای اونا کو لے سائیں آن خوانفینٹ۔ او داخرا ب مونو گوا پچھاتے سکو آن
تُونفنه او پین پین۔ داٹی اسے فاعل او اسے مفعول ساڑی اریر۔

کتاب آک

براہوئی ذوق، 2014، مژدا تاؤ غارے چہلا وان، براہوئی اکیڈمی (رجسٹرڈ) پاکستان،
کوئٹہ

برے ڈیس، تھرڈ اپریشن 2014، براہوئی لینگوچج، حصہ اول، براہوئی اکیڈمی (رجسٹرڈ)
پاکستان، کوئٹہ

غان رطف، بارہ قم، نومبر 2003، آسان عربی گرامر (حصہ اول) مرکزی انجمن خدام
القرآن لاہور